

HENRY FONDA

"...no crec que mai ningú hagi sorprès Henry Fonda a l'acte d'actuar, ni que mai ningú s'hagi esforçat més a aconseguir una interpretació sense esforç..."

Jack Lemon en l'homenatge que THE AMERICAN FILS INSTITUTE dedica a Fonda l'any 81.

Henry Fonda, 1938

Amb THE FARMER TAKES WIFE, de V. Fleming, Fonda debutà en el cinema. Quan arribi a l'etapa Ford -1939-, ja haurà interpretat 17 films. El personatge comença a definir-se a YOU ONLY LIVE ONCE, 1937, de Fritz Lang. Sobre el substrat dramàtic d'aquest film -l'home atrapat que lluita contra el seu destí- s'articularen THE GRAPES OF WRATH («Las uvas de la ira»), 1940, THE FUGITIVE («El fugitivo»), 1947, i FORT APACHE («Fort Apache»), 1948, de John Ford, i THE WRONG MAN («Falso culpable»), 1957, d'A. Hitchcock, entre altres. No es pot parlar de Fonda sense parlar de Ford, com no es podia parlar de Wayne sense parlar de Ford (1). Sense fer-ne una divisió maniquea, Fonda personalitza la vessant lírica del cinema fordian, com Wayne personalitza la vessant èpica. La interpretació de Fonda, sensible, mesurada, serena, rica en matisos, conferia, a aquests lluitadors honestos, idealistes, fermes fins a l'obstinació, de l'univers fordian una frescor, una autenticitat i una sencillesa propera que facilitava la identificació de l'espectador, ben diferent de la sublimació que imposaven, per exemple, els tipus Wayne o Bogart. La seva mirada transparent i aquest estrany equilibri entre la fragilitat i la fortalesa suscita en l'espectador una comunicació espontània, més difícil d'establir amb el Fonda madur que, sovint, interpretarà personatges més freds, més distants, que respondran a una vessant intro-

vertida que sempre ha tingut. Però la comunicació no té lloc, únicament, en el pla emocional, sinó, també, en l'intel·lectual. Fonda és un actor summament analític, que crea personatges ben diferents i complexos, dominant-ne el més lleuger però significatiu gest. A MY DARLING CLEMENTINE («Pasió de los fuertes»), 1946, el personatge respon a la mateixa ètica que els dels tres Ford precedents, però és més madur i té un

control de si mateix que, difícilment, perderà mai més. És més prudent, menys confiat. Contràriament, el sacerdot de THE FUGITIVE està en la línia dels primers Ford. A FORT APACHE, retrobem l'obstinació i l'orgull del protagonista de JEZEBEL («Jezabel»), 1938, de W. Wyler. Orgull que el menarà, irremissiblement, cap al desenllaç fatal. Aquell jove de mirada decidida, electrizant -en paraules de John Steinbeck- de

The Wrong Man. "Falso Culpable", 1957

És una gentilesa de **BEN-NET CENTRE DE NETEGES, S.A.**
Soletat, 80 — SABADELL
Tels. 725 97 77 i 725 99 87

THE GRAPES OF WRATH ha crescut i l'actor ha arribat a la plenitud. L'any 1955, amb MR. ROBERTS («Escala en Hawaii»), acaba la col·laboració amb Ford. Dos anys després, el 57, interpretarà, de la mà de Hitchcock, el corprenedor Ballestrero de THE WRONG MAN, probablement la seva interpretació cimera. Hitchcock explota al màxim aquest procés d'identificació que s'havia anat establint entre els personatges de Fonda i l'espectador. Ballestrero es comporta exactament com l'home mig. Té una feina normal, una família normal i les normals angoixes econòmiques del ciutadà mig. És senzill, generós, sensible, just. El greu equivoc de què és víctima el desborda. No pot sobreposar-se a la deshumanitzada mecànica policial, increïblement real. Així, doncs flotarà al llarg del film amb aquest caminar cadenciós i amb una mirada primer sorpresa, interrogant; després perduda, com qui està **separat** de la realitat. Fonda, amb aquesta economia gestual tan difícil de trobar en altres actors, sap trameitre, amb tota la intensitat, el conflicte moral i emocional del personatge: el desconcert, la humiliació, la indignació continguda, el dolor. La posada en escena de Hitchcock, junt amb el domini físic i psicològic que Fonda té del personatge, creen la insostenible atmosfera de malson de THE WRONG MAN. Hitchcock solament el dirigirà en aquesta ocasió. Ni tan sols James Stewart, un dels seus actors preferits, podia, pel seu temperament més efusiu i extrovertit, donar el personatge amb la gravetat amb què el dona Fonda. I, probablement, Stewart és l'únic que, llevat de casos com aquest en què la component física és, també, tan decisiva, admetria, per la proximitat moral i emocional

dels seus personatges, la permuta amb Fonda en més d'una ocasió. Fonda deuria quedar tan colpit per THE WRONG MAN que, tot seguit, repeteix el tema: TWELVE ANGRY MEN («Doce hombres sin piedad»), S. Lumet, del mateix any, que produeix ell mateix. La seva interpretació li valdria el premi de la British Film Academy. Des d'aquest Lumet fins a EN EL ESTANQUE DORADO, 1981, intervindrà, quasi sempre de protagonista, en un trentena de films sense comptar les seves incursions televisives. Ho farà a les ordres de molts i diferents directors i sols repetirà film amb Preminger, Lumet, Kennedy i Siegel. La capacitat analítica que comentàvem abans li permet dominar personatges tan diferents com el fidel i honest Leffinguel d'ADVISE AND CONSET («Tempestad sobre Washington»), 1962, d'Otto Preminger, l'insensible (?) comissari de MADIGAN («Brigada homicida»), 1968, o el superb i sugestiu oportunista de THERE WAS A CROOKED MAN "El dia de los tramposos", 1970, de J.L. Mankiewicz. Aquesta metamorfosi que observem en alguns dels personatges del Fonda madur culmina a C'ERA UNA VOLTA IL WEST "Hasta que llegó su hora", 1969, de S. Leone, film immediatament anterior al de Mankiewicz. El barroquisme de Leone i la interpretació mesurada, quasi ascètica, de Fonda són difícils de conjugar. Fonda interpreta, tan dignament com pot, el paper de dolent.

D'Henry Fonda es pot pensar que podria estar indefinidament en escena. La seva presència és notòria, inclúsiu quan està quasi immòbil en segon pla (recordem la seqüència de l'enquesta d'ADVISE AND CONSENT), i la seva sobrietat el fa con-

vincent fins i tot amb realitzadors o guions menys afortunats, com THE BEST MAN "El mejor", 1964, de F.J. Schaffner. Fonda és discret actuant i els seus personatges també ho són, fins i tot els galants. A THE BEST MAN, una de les rares vegades que s'insisteix en el seu èxit amb les dones, no se'l veu ni una sola vegada relacionant-s'hi.

Fonda compaginà la seva activitat cinematogràfica amb la teatral, mitjà d'on provenia i en el qual tothom coincideix a afirmar que també reeixí plenament.

EN EL ESTANQUE DORADO clou el seu itinerari cinematogràfic. Film pensat per al seu lluïment i el de Katherine Hepburn, on interpretarà, una vegada més, el seu personatge. I estarà convincent, la qual cosa no deixa de ser un considerable mèrit atès que la direcció de Mark Rydell és afectada i apelagosa, dificultant en extrem la frescura que sempre han exhibit ambdós. En aquest itinerari, compost per més de setanta films, l'impetuós Taylor de YOU ONLY LIVE ONCE s'ha fet més reflexiu, com es fa evident als polítics que interpretà Fonda (el Leffinguel d'ADVISE AND CONSENT o el Russell de THE BAD MAN) i que emanaven una superioritat moral i un gran control de sí mateixos.

La intel·ligència i la sensibilitat de Fonda li permetien donar vida a personatges ben diversos, des de Lincoln a Earp, des d'un coronel a un capellà fustigat.

Fonda morí el propassat agost, a l'edat de 77 anys.

Jordi Graset

(1): *Quadern n.º 11, Novembre-Desbre. 79, John Wayne.*

